

1. CONCREET KLASMANAGEMENT

1.1 Voor het eerste keer voor de klas

De eerste momenten voor een nieuwe klas zijn cruciaal. Leerlingen vormen zich heel snel een eerste indruk en vanuit deze indruk gaat een klas reageren. Tijdens de contactmomenten trainen we dit eerste contact:

- Wie is het eerst in de klas. De leraar of de leerlingen?
- Hoe kom ik binnen?
- Welke eerste indruk hebben leerlingen van mij? ?
- Hoe is mijn lichaamstaal?
- Hoe ben ik gekleed?
- Taal, stem, intonatie, volume, articulatie, ademhaling...

1.2 Stiltemoment

Dikwijls is het bij de aankomst van de leraar rumoerig. Laat de leerlingen horen en zien dat je er bent. Je begint pas te praten wanneer alle leerlingen stil zijn.

Hoe krijg je een klas stil?

- Gewoon wachten
- Aandachtig observeren, kijken maar niets zeggen.
- Stem verheffen
- Stil praten
- Iets mysterieus doen (= leerlingen nieuwsgierig maken)
- Iets doen wat de leerlingen niet verwachten
- Als slechts enkele leerlingen babbelen: met naam aanspreken en dan beginnen.
- Beginnen met een gebed

Wanneer het stil is, stel je jezelf kort en bondig voor.

1.3 Wat-hoe-en-waarom-model

Wanneer leerlingen weten wat ze wel en niet mogen en wanneer jij uitdrukt waarom je dat wil, dan heb je een goede startbasis. Deze info geeft je via het wat-hoe-en-waarom-model. Het is zinvol om dit model te trainen.

Wat: Leerlingen mogen niet door je uitleg heen spreken.

Hoe: Wanneer een leerling iets wil vragen, moet hij eerst zijn vinger opsteken.

Waarom: Je wilt alle leerlingen de mogelijkheid geven om je uitleg goed te kunnen volgen.

Het is belangrijk om bij het waarom argumenten te gebruiken in het belang van de hele klasgroep.

1.4 Periferen en gericht zijn op de klas

Van een beginnende leraar wordt wel eens gezegd dat het geen verschil maakt of hij voor een volle klas of een rij lege stoelen zijn ding doet. Beginnende leraars zijn vooral met zichzelf bezig. Ze wroeten nog met de leerstof en dat slurpt alle energie op. Pas later komt het besef dat er in de klas ondertussen ook heel wat andere dingen gebeuren.

Of je een relatie met een groep tot stand brengt, hangt grotendeels af van je eigen vermogens als leraar. Wat je vooral nodig hebt, is met je aandacht bij de leerlingen zijn en blijven. Dat je alle leerlingen in je aandachtveld hebt en kunt houden.

Een eerste vermogen om dit contact te maken met je groep is het *'gericht zijn op de ander'*. Het centrum van je aandacht is bij anderen, de leerlingen.

Of iemand *'gericht is op de ander'* of *'gericht is op zichzelf'* is onder meer te zien aan de ogen. Is de aandacht bij de ander, dan glanzen de ogen. Iemand die met de aandacht bij zichzelf is, heeft doffere ogen. Gericht zijn op de ander is ook te zien aan het lichaam, doordat het wat meer naar voren komt.

Een tweede vermogen is *perifere aandacht*. Daarmee bedoelen we dat je aandacht op meer plaatsen en bij meer signalen tegelijkertijd is.

Sommige leraars richten zich voortdurend naar één kant van een groep. Ze hebben een *'focus-waarneming'*. Een leraar heeft om een hele groep in zijn aandachtsveld te krijgen en te houden een perifere waarneming nodig: zien en horen tot aan de grenzen van het waarneembare. Focus is als het ware een op één brandpunt gerichte aandacht. Perifeer gerichte aandacht heeft – bij wijze van spreken – de vorm van een cirkel: een wijde, naar buiten gerichte aandacht.

1.5 Stoppedrag

Een van de basisvaardigheden van leerkrachten om kleine conflictjes en pogingen tot ongepast gedrag effectief aan te pakken om daarmee groter onheil te voorkomen, is stoppedrag. Stoppedrag is het kunnen stoppen van beginnende storing. Het is de vaardigheid om beginnend rumoer op te merken en op een gepaste manier en onopvallende manier te doen stoppen.

Je kent dat wel: Leerlingen beginnen zich te vervelen en zoeken verstrooiing in andere bezigheden. Praten met de burens scoort daarin heel hoog. Geroezemoes en ander licht illegaal gedrag heeft de neiging toe te nemen als er niets corrigerends gebeurt. Wanneer één brief de kans krijgt te circuleren, zullen er gauw nieuwe worden toegevoegd.

Ook al escaleert het ongewenst gedrag niet, toch is het van belang die éénling te corrigeren. De ervaring van de leerlingen dat je hen voortdurend ziet en op hen let zal preventief werken.

Wat moet je doen? Vier tips:

1. De beginners opmerken. Vooral bij beginnende leerkrachten en studenten blijkt het waarnemen van het begin van ongewenst gedrag erg moeilijk. Het wordt vaak gewoon niet gezien. De verklaring hiervoor is dat beginners meestal meer gespannen voor de klas staan. Gespannen mensen vernauwen hun blikveld; ze kunnen hun aandacht niet spreiden. Ze bewegen weinig en kijken soms alleen naar de leerlingen die pal voor hen zitten. Het wordt uiteraard wel erg verleidelijk voor de 'verwaarloosde' leerlingen om zichzelf bezig te gaan houden. De oplossing is dat gespannen beginners zichzelf dwingen om toch rond te kijken.
2. Het gedrag echt doen stoppen. Je moet zo reageren dat het storend gedrag effectief stopt. Een belangrijke tip is dat je dreigen of waarschuwen moet proberen te vermijden. Dreigen is als het ware een erkenning dat je eis om te stoppen ook opgevolgd kan worden.
3. Je gedrag moet ook aangepast zijn. Een stevige uitbrander voor een leerling die voor de eerste keer zijn kauwgom vergeten was uit de mond te doen, is niet 'op maat'.
4. Bewust aandacht besteden aan je lichaamstaal. Een uitstraling van vastberadenheid werkt bijvoorbeeld uitstekend. Even streng aankijken heeft

Bron: www.webpaginamk.be/THEM.%20MOD.%20AGOVA.%202.1...

vaak meer effect dan een verbale waarschuwing. Het voordeel van dit non-verbaal stopgedrag is dat je je les niet hoeft te onderbreken. Wanneer non-verbaal stopgedrag niet werkt, moet je overgaan naar een krachtiger middel. Het is als het ware een soort ladder die begint bij vriendelijke, milde vormen van correctie en eindigt bij de krachtigste. Het repertoire aan de krachtige kant bestaat uit bijvoorbeeld een stevige klap op tafel, een donderpreek of straf.

Stopgedrag gebeurt zoveel mogelijk non-verbaal. Als het nodig is, kan je dat ook verbaal doen. Dan is, wat hieronder staat, een goede volgorde:

1. Vriendelijk zeggen:
wat er gebeurt
wat je ervan vindt
wat er moet gebeuren

2 Zeg duidelijk met vlammeende ogen:
wat er gebeurt
wat je ervan vindt
wat er moet gebeuren

3. Geef een waarschuwing!

4. Voer de waarschuwing uit!

1.6 Gewoontegedrag creëren

Een situatie: Mevrouw Sioen komt de klas binnen. Het wordt onmiddellijk stil en de leerlingen hebben hun agenda al klaar liggen. Mevrouw Sioen begroet de klas, vertelt kort wat het onderwerp van deze les is en schrijft het lesthema op het bord. De leerlingen schrijven wat op het bord staat in hun agenda. Dan steken ze hun agenda in hun boekentassen. Mevrouw Sioen kijkt rond en wacht tot iedereen zijn agenda heeft ingevuld. Ziezo, nu kan ze starten.

Dit gedrag van de klas, dat we gewoontegedrag noemen, is er niet zomaar gekomen. Mevrouw Sioen is daar de eerste lessen heel bewust mee bezig geweest. De eerste les had ze duidelijk verteld hoe ze wilde dat de lessen zouden starten (zie wat-hoe-en-waarom-model). De tweede les herhaalde ze dat nog een keer terwijl de leerlingen hun agenda inschreven. 'Als jullie klaar zijn, mag je in alle stilte je agenda opbergen'. Goed gewoontegedrag ontstaat immers door oefening en herhaling.

Tijdens een les eind september merkt ze dat de klas het minder nauw neemt met de afspraken. Terwijl ze het lesonderwerp op het bord schrijft, is er heel wat gepraat in de klas. Ze draait zich om, kijkt de klas aan en vraagt: 'Wat zijn hier de afspraken?'. De klas wordt weer stil.

Mevrouw Sioen weet dat ze waakzaam moet zijn zodat het gewoontegedrag gehandhaafd wordt.

Ervaren leraars weten goed welk gewoontegedrag ze willen creëren en ze weten hoe gewoontegedrag ontstaat.

Gewoontegedrag is zowel voor de leraar als de leerlingen belangrijk. Het creëert een grote voorspelbaarheid en een grote veiligheid. Ook leerlingen vinden dat, alhoewel ze dat niet uitdrukken, prettig.

Kernideeën zijn:

- Gewoontegedrag ontwikkel je vanaf de eerste les
- Gewoontegedrag moet je bewust 'uitspreken'
- Gewoontegedrag ontstaat door oefening
- Gewoontegedrag moet worden gehandhaafd

2. STRAFFEN EN BELONEN

2.1. Omgaan met problemen

Bij opvoeden, lesgeven horen 'straffen en belonen'. Vooraleer we daar dieper op ingaan blijven we toch eerst even stilstaan bij 'moeilijk gedrag'.

Gepast inzicht en een gepaste ingesteldheid zorgen ervoor dat we als leerkracht moeilijk gedrag bij kinderen een stukje gemakkelijker beleven...

Visie

- Moeilijke kinderen bestaan niet... wel moeilijk gedrag en een moeilijke relatie.
We leggen problemen vaak alleen bij het kind terwijl het altijd een relatie is.
- Universele wondermiddelen en kant – en – klaaroplossingen voor problemen bestaan niet. De schoen die het ene kind past, knelt het andere.
- Een kind heeft een probleem, een kind is geen probleem. M.a.w.: een kind is meer dan zijn probleem alleen.
- Gedrag observeren mag geen interpretatie zijn. Train jezelf in niet-oordelen.
- Moeilijk gedrag is ooit opgebouwd, dus het kan ook worden afgebouwd. Opvoeden is blijven geloven in ontwikkelingsmogelijkheden. Opvoeden is een groeiproces voor alle partijen.
- De oorzaak van moeilijk gedrag is moeilijk gedrag.
Moeilijk gedrag kan een symptoom zijn, een verkapte hulpvraag. Heb oog voor 'wat achter het gedrag zit'. Problemen zijn een signaal. Problemen zijn leerkansen.
- Moeilijk gedrag wordt op verschillende manieren geuit. Opvallend druk actingoutgedrag valt meer op dan teruggetrokken, gesloten gedrag. Zet je bril op, herken beide vormen.
- Staar je niet alleen blind op moeilijk gedrag. Let ook op positieve signalen en contacten.

Probleemverlagende tips.

- Mensen groeien vanuit dingen die ze kunnen en die gewaardeerd worden. Pak iemand aan bij positief gedrag. Zorg voor positieve bekrachtigen en toon positieve betrokkenheid en interesse (verbaal, non-verbaal, materieel,...)
- Geef expliciet positieve feedback: spreek positieve toekomstgerichte taal, luister actief en empathisch, reik gedragsalternatieven aan. Laat ervaren dat fouten maken mag, gebruik ik-boodschappen. Vermijd rampwoorden als 'nooit en 'altijd'.
- Samen werken aan een probleem en alternatieven zoeken stimuleert betrokkenheid en onderlinge solidariteit. Verantwoordelijkheid durven geven is een blijk van vertrouwen.
- Ga geen machtsstrijd aan met de jongere maar stel je open. Verwacht geen wederkerigheid.
- Bied structuur.
Stel duidelijke regels en grenzen en pas ze consequent toe. Bepaal samen ook de tolerantiegrens.
Aan welk soort tussenkomst en ondersteuning heeft het kind behoefte? Affectief? Informerend? Gedragsregulerend? Elke jongere heeft anderen noden. Soms kan autoritair verbod nodig zijn, soms ook het negatieve negeren.
- Denk aan de waarde van jezelf als 'goede voorbeeld'. Kinderen leren veel impliciet en spontaan, dus ook motivatie, enthousiasme, levensoptimisme,... gewoonweg door dit te ervaren bij iemand.
- Noem jongeren regelmatig met hun naam. Dat geeft hen identiteitswaarde.
- Onderschat het belang van humor niet! (Glim)lachen ontlaadt en relativeert. Wie glimlacht is sterker dan wie boos wordt.

Bron: www.webpaginamk.be/THEM.%20MOD.%20AGOVA.%202.1...

- Doe appèl op hun 'intern geweten'. Kom niet vaak terug op vorig wangedrag en wees constructief, concreet en duidelijk in het formuleren van gewenst positief gedrag.
- Het kennen van de oorzaken van moeilijk gedrag kan verhelderend werken, maar biedt op het moment zelf niet steeds een oplossing.
- Gewoontecirkels doorbreken is moeilijk en vraagt tijd. Gun jezelf en anderen die tijd. Geloof ook in de heilzame kracht van de herhaling.
- Anouk Depuidt biedt 'verbondenheid' als antwoord op de-link-wentie: mensen hebben geen link meer met anderen, zichzelf, de omgeving. Oplossing is dus: opnieuw een band van respect ervaren en verbondenheid scheppen.

2.2 Straffen en belonen

2.2.1 Straffen en belonen uit: " Klasse" De eerste lijn nr 10

2.2.2 Ter overweging

Straffen is leren

Opvoeden is eisen stellen, praten, aanmoedigen, straffen, voordoen, lachen, kijken, luisteren, ondersteunen, belonen... Leerkrachten scheppen daarvoor een pedagogisch klimaat. Ze geven richtlijnen en ruimte, ze bepalen (samen met hun leerlingen) de grenzen van wat kan en wat niet kan. Die grenzen heeft elke leerling nodig om te ontwikkelen, om te weten wat gewenst en wat ongewenst gedrag is. Regels roepen niet noodzakelijk de behoefte op om ze te overtreden, wel om af te spreken. Dat hoort nu eenmaal bij léren. Straffen en beloningen helpen leerlingen zich aan te passen aan regels en afspraken. Ze stellen de leerling medeverantwoordelijk voor zijn gedrag. Maar soms is straf een uiting van onkunde of onbegrip van de leerkracht. Het signaal dat de communicatie tussen leerkracht en leerling is vastgelopen...

Annette, leerkracht: “Over de lijn”

“ Een leerkracht moet duidelijkheid scheppen over grenzen en afspraken: met zand gooien kan niet, in de kring luisteren we als iemand spreekt. Die grenzen zijn er voor jezelf en voor de omgang met de anderen. Dat kan je jonge kinderen al vroeg duidelijk maken. Anderzijds dek ik dat je sommige grenzen ook moet kunnen bespreken. Als ze bv. te beklemmend werken voor een groep leerlingen. In onze school zijn er klasafspraken die de kinderen ondertekenen. Je moet als leerkracht niet dreigen ‘ Als je dit niet doet dan...’ Dat werkt niet. Anders is: ‘ Zo gaat dat hier, dat hebben we toch afgesproken’. Dat komt minder bedreigend over. Er zijn natuurlijk leerlingen die altijd grenzen proberen te overschrijden. Daar maken we dan afspraken over met het hele schoolteam.

Peter Adriaenssens, kinder- en jeugdpsychiater:

“ Er bestaat wel degelijk een verantwoorde vorm van straffen die, in combinatie met de aanmoediging van goed gedrag, noodzakelijk kan zijn om probleemgedrag te doorbreken. Wat vaak wordt vergeten in probleemsituatie: lachen. Humor is een geneesmiddel. Ook in de opvoeding.”

Opvoeden: Geen machine

Opvoeden is meer dan een mechanisch proces: ongewenst gedrag bestraffen, gewenst gedrag belonen en zo je doelstellingen bereiken. Het is een complexe relatie tussen opvoeder en leerling, gebaseerd op oprechtheid, respect en verantwoordelijkheid. Binnen zo 'n relatie moet je straffen en belonen bekijken.

De leerkracht: Gedachten en gevoelens

- “Dat heb je prima gedaan. Goed zo?” “ Jij daar op de tweede rij, vijf bladzijden straf.” Straffen en belonen is gedrag van de leerkracht in reactie op een gebeurtenis, meestal het gedrag van een leerling (de les storen, een goed antwoord geven). Een straf of beloning kan **efficiënt** zijn of niet. Als ze efficiënt is, leidt de straf of beloning tot het gewenste gedrag bij de leerling.
- Bij dat gedrag van de leerkracht horen **gevoelens** (Blij als de leerlingen geboeid luisteren of goede resultaten behalen, kwaad als ze de les verstoren, hun huistaken niet maken of ongeïnteresseerd zijn) en

gedachten (“Als ze zo geboeid zitten te luisteren zal ik wel een goede leerkracht zijn.” “Ben ik wel een goede leerkracht als ik geen gezag heb?”

Een leerkracht is ook maar een mens.

De leerling: ook een mens

Of een leerling al dan niet gewenst gedrag stelt, is afhankelijk van een hele reeks factoren. Die bepalen het werkklimaat. Bij het leren hoort een prettige sfeer, dus een goed **werkklimaat**. Een leerkracht moet rekening houden met factoren die ongewenst gedrag kunnen veroorzaken:

- **De les:** wat is de lesinhoud en kies ik daarvoor de juiste werkvorm, hou ik daarbij rekening met de klasgroep?
- **Zijn houding:** ben ik oprecht of speel ik een rol? Toon ik mijn gevoelens (kwaad, ontgoocheld, ongeduldig, maar ook enthousiast en blij)? Communiceer ik vanuit ik-boodschappen (“Ik vind het niet leuk dat jullie ongevraagd de les storen”) in plaats van jij-boodschappen (“Jij moet stil zitten”)? Verschuil ik me achter mijn rol (“Wie is hier de baas?”) of achter regels? Geef ik mijn eigen fouten toe en toon ik respect en begrip voor mijn leerlingen? Onderhandel ik met mijn leerlingen? Reageer ik mijn eigen problemen af op de klas?
- **De klasgroep:** wat is de (sociale) achtergrond van mijn leerlingen (de regels thuis)? Welke groepsdynamiek komt op gang (In sommige klassen is het een prestatie als je uit de les wordt gezet)? Wat zijn de waarden en normen van de vriendengroep tegenover die van de school, ouders en leerkracht?
- **De schooldag:** hoe was de sfeer tijdens de vorige les? Is er een toets tijdens de volgende?
- **De school:** hoe zit het met de werkdruk op school, de verwachtingen van de leerkrachten? Hoe is de sfeer op de school?
- **De omgeving:** hoe is de situatie thuis, zijn er problemen, wat zijn de verwachtingen van de ouders?

Bron: www.webpaginamk.be/THEM.%20MOD.%20AGOVA.%202.1...

De leerkracht kan àl deze factoren niet beïnvloeden, maar wel de manier waarop hij ermee omgaat. Daarin kunnen leerkrachten laten zien dat ze de leerling ook als 'mens' erkennen.

Grenzen en afspraken: afstoten en botsen

- Jongeren hebben grenzen nodig. Die waarborgen veiligheid, ontwikkeling en respect. Als grenzen wegvallen wordt een kind onzeker, voelt zich onveilig en wordt bang. Het hoort ook bij zijn groeiproces zich te kunnen afzetten tegen de grenzen die zijn opvoeders stellen. Als een kind niets heeft om zich tegen af te zetten, als het niet weet wat gewenst en ongewenst gedrag is, raakt het zijn **respect** kwijt voor die opvoeders.

- Bovendien zijn er verschillende grenzen en regels: die van thuis, oma, het verkeer, de maatschappij, de vrienden. Die van de leerkracht L.O. en van de leraar wiskunde. De grenzen van gisteren en die van vandaag. Er zijn schoolregels en er zijn klasregels. Met deze diversiteit aan regels en afspraken moeten leerlingen **leren omgaan**.

2.2.3 Straffen

Over de grens

- Binnen hun opvoedende taak is het de opdracht van leerkrachten om grenzen duidelijk te maken en ze consequent te bewaken. Leerlingen zullen die grenzen overschrijden. Dat gebeurt om de eenvoudige reden dat niet àlle grenzen duidelijk kunnen (en moeten) zijn, omdat niet alle grenzen even aangenaam zijn en omdat leerlingen nu eenmaal leerlingen zijn.

- Met straf probeert de leraar de leerling aan te zetten om zijn gedrag te veranderen, aan te passen aan de normen en regels die aanvaard zijn. Straffen kunnen een succes hebben, maar ze kunnen ook een sfeer van **angst en agressie** creëren. Vooral als ze bedoeld zijn als vergelding of afschrikking. Zo 'n sfeer verziekt de klassfeer en verhindert leren en leerplezier.

Een houding van respect

Als leerlingen regels overtreden, kan de leerkracht:

- duidelijk stellen dat hij iets wil of niet wil en **waarom** hij dat wil. Daarmee maakt hij duidelijk dat hij zijn verantwoordelijkheid heeft en die wil opnemen, dat hij verwachtingen heeft t.a.v. de leerlingen en dat er met hem te praten valt,
- de regel **in herinnering** brengen. Hij gaat er van uit dat de leerling de regels wel kent en aanvaardt, maar wegens omstandigheden even uit het oog is verloren. Dat gebeurt ons allemaal,
- aantonen welk **belang** hij hecht aan de regel. Niet alle regels zijn even belangrijk. De sanctie hangt ervan af. Zo toont de leerkracht zijn redelijkheid ("Er valt mee te praten")

Soorten straffen

- **Fysieke straffen** (een tik, slaan bv.) zijn uiteraard uitgesloten. Geen enkele opvoeder (ouder, leerkracht...) mag ooit een kind pijn doen.
- **Activiteitsstraffen** verbieden aangename bezigheden (geen video kijken) of leggen onaangename bezigheden op (strafwerk schrijven, uit de klas sturen). In het onderwijs zijn het vaak gebruikte straffen.
- **Sociale en psychologische straffen** als iemand bespotten, verwijten maken, uitsluiten, schelden, bekritisieren.... Ze doen de leerling vaak véél meer pijn dan fysieke straffen. Wie respect heeft voor kinderen , doet dat niet.

Goede straffen: 12 aandachtspunten

Leerkrachten straffen soms omdat ze boos of ontgoocheld zijn, of zelfs om wraak te nemen. Daar dient straf niet voor. Goede straf wil ongewenst gedrag afleren, fouten herstellen. Straffen zijn hulpmiddelen. Ze helpen de leerling aan motivatie om zich mede-verantwoordelijk te voelen voor eigen gedrag.

Elf aandachtspunten voor een goede straf:

1. Begrijpt de leerling voldoende wat er van hem gevraagd wordt? Als een leerling iets verkeerd doet uit **onwetendheid**, is er geen sprake van ongewenst gedrag. Vertel dus ook waarom zijn gedrag niet gepast is.
2. Om een kind van gedrag te veranderen, kan straf niet de eerste strategie zijn. Met **aanmoedigen** en stapsgewijs aanleren kan je ook resultaat behalen.
3. De straf moet ook de **betekenis van een straf** hebben bij de betrokken leerling (een nota in de agenda heeft geen zin als de ouders de agenda nooit bekijken)
4. Ongewenst gedrag neemt toe als als je nu eens niet en dan weer wel straft. **Wees consequent**. Leerlingen weten anders niet waaraan ze zich moeten houden.
5. Leerlingen worden gestraft om hun **fout gedrag**, niet om hun persoon. Zeg dat ook.
6. Een straf moet **voorspelbaar** zijn. De afspraken daarover zijn duidelijk.
7. Een straf moet **zinvol** zijn. Ze moet iets te maken hebben met het foute gedrag. (Een nul op het rapport werkt niet zomaar. Wie lege blikjes heeft gegooid, maakt de speelplaats weer schoon).
8. Een aangekondigde of afgesproken straf moet ook worden **uitgevoerd**. Anders heeft straf geen effect.
9. Dreig niet met straffen die **onuitvoerbaar zijn**.
10. Wees **mild**. Een straf moet niet erger zijn dan nodig. Buitenissige straffen zorgen voor agressie.
11. De straf moet **snel** volgen op het ongewenste gedrag. Hoe sneller, hoe groter het effect.
12. Elke straf heeft ook een **einde**. Leerkrachten komen te vaak terug op een fout. Vergiffenis moet mogelijk zijn.

Ingrijpen

Dreigementen, waarschuwingen, bevelen, kleineren, belachelijk maken... Ze verbeteren niet echt de sfeer of de relatie tussen leerkracht en leerling.

Welke houding neemt een leerkracht het best aan bij ongepast gedrag van de leerlingen?

1. Blijf **rustig en beleefd**. Beledig of kleiner niet.
2. **Benoem** het ongepaste gedrag (" Er wordt teveel gepraat", beschrijf wat de bijhorende gevoelens zijn ("Ik kan me niet concentreren"), herinner aan de afspraak en de concrete gevolgen (" Zo kunnen je klasgenoten niet volgen"). Maak duidelijk onder welke voorwaarden het gedrag wél gepast zou zijn.
3. Vraag aan de leerling waarom hij afwijkt van de afspraak. **Luister** naar wat hij zegt. Misschien heeft zijn gedrag een oorzaak, betekenis of doel.
4. Ga in op wat de leerling zegt, vertrek vanuit **uw standpunt** en ga niet in de verdediging.
5. **Overleg** over wat nu moet gebeuren (strafwerk, waarschuwing...) Wees daarbij consequent.

Straffen en de groep

Straffen gebeurt meestal tegenover één leerling, maar de leerling beoordeelt die straf ook door de ogen van de klasgenoten. Een straf kan daardoor een onbedoeld effect hebben. Zo kan uit de klas gezet worden een statussymbool zijn. Soms weten leerkrachten ook niet wie precies ongewenst gedrag heeft vertoond. De klasgroep laat niets los. In een klas zijn er bovendien voortrekkers (zij geven het voorbeeld, trekken de klas in positieve of negatieve zin) steunverleners (zij bedenken niets zelf, maar doen wel mee), toekijkers (zij onthouden zich) en gefrustreerden (zij gaan niet akkoord met het gedrag van de voortrekkers). Die pak je best anders aan. De verdeel-en heers-techniek (leerlingen apart ondervragen en hopen dat een zwakke schakel zal praten) kan grote risico's inhouden voor de klasgeest. De groep vaart er beter bij als ze zelf de verantwoordelijkheid krijgt om uit de situatie te raken, nieuwe afspraken te maken en een gepaste straf te kiezen.

Jos, directeur:

“ Als geen enkele straf nog werkt, stellen we een contract op. Daarin staat dan welk gedrag we van de leerling verwachten in welke situaties. We omschrijven de gevolgen van het gedrag en hoe de leerkrachten zullen reageren als de leerling zijn contract al dan niet navolgt. Zo 'n contract stel je niet zomaar op. Eerst moet je nauwgezet observeren wat het storende gedrag is en wat dat gedrag uitlokt. Zo 'n contract moet opgevolgd worden en er moet een termijn op staan. Vooral met oudere leerlingen is deze werkwijze succesvol. Je geeft ze een signaal dat je ze au sérieux neemt.”

Niet belonen: de beste straf

De beste straf is de straf die je niet moet geven.

De eerste manier om niet te straffen is: niet belonen. Door ongewenst gedrag niet te belonen, bestaat de kans dat de leerling het in de toekomst niet stelt. Een leerling kan bijvoorbeeld storen om aandacht te krijgen. Als de leerling echter geen voordeel haalt uit het negatieve gedrag (bv. de leerkracht negeert het), zal dit minstens evenveel effect hebben als een straf.

Mogelijke reacties op ongewenst gedrag die geen straf zijn:

- benoemen van negatief gedrag (“ Jij vindt dit onderwerp misschien belachelijk, maar ik vind het belangrijk.”),*
- vragen naar een verklaring van het negatieve gedrag (“Waarom lach jij zo?”),*
- aankijken van de leerling om te tonen dat je het storend gerag hebt opgemerkt,*
- stem verheffen om bij te sturen.*

Belonen

WAT? HET GAAT GOED!

- Belonen is positief reageren op positief gedrag. Het is opmerken dat het **goed** gaat, dat er geen fouten worden gemaakt.
- Leerkrachten stoppen veel energie in allerlei problemen en fouten. Er is geen reden waarom ze niet evenveel energie zouden besteden aan wat goed gaat. Wie werkt vanuit een positieve ingesteldheid tegenover de leerlingen, krijgt respect. Dat bevordert het werkklimaat in de klas. Aandacht voor het goede heeft trouwens meer **succes** dan correctie van het negatieve.

HOUDING : BELONEN WORDT SOMS VERGETEN

- Opvoeden is leren en daar hoort een **prettige sfeer** bij. Leerkrachten die de kunst verstaan leerlingen te waarderen, gaan uit van eenvoudige principes. Ze accepteren wat de leerling zegt en hoe hij het zegt. Ze geven wat extra aandacht als het wat moeilijk loopt. Ze spreken een leerling ook persoonlijk aan.
- Dingen die verkeerd gaan, vallen meer op dan dingen die goed gaan. Daardoor wordt belonen vaak vergeten. Bij leerlingen die onrustig zijn of doorgaans de klassfeer negatief beïnvloeden, valt gewenst gedrag soms niet op. Zij krijgen daardoor een **negatief zelfbeeld**. Bovendien ontstaat een moeilijke relatie leerling-leerkracht. De leerlingen krijgen een etiket. Vooroordelen hebben soms een invloed op de verwachtingen die de leerkracht heeft tegenover leerlingen (kansarme leerlingen, 'moeilijke' leerlingen, zittenblijvers...)

SOORTEN BELONINGEN

- **Materiële beloningen** zijn tastbare dingen (snoep, cadeau)

- **Activiteitsbeloningen** zijn dingen die een leerling graag doet (een uitstap maken, naar de film gaan). Leerlingen doen graag iets samen met de klas. Dat hoeft niet spectaculair te zijn (een onverwacht prettig klasgesprek bv.), maar het verbetert de klasgeest en het groepsgevoel.

- **Sociale beloningen** hebben te maken met lof, aandacht, vriendelijk zijn, aanmoediging. Zij vormen de belangrijkste beloningen. Waardering van de leerkracht zorgt voor een gevoel van eigenwaarde. De aandacht via positieve feedback van de leerkracht heeft meer invloed op een leerling dan een cijfer. Zo moedigt de leerkracht aan, scheidt hij bovendien duidelijkheid over de onderlinge relatie, de regels en afspraken.

GOEDE BELONINGEN: ZEVEN AANDACHTSPUNTEN

Waar hou je rekening mee als je leerlingen beloont?

1. Afspraken over belonen moet je ook **nakomen**. Als na een bepaald gewenst gedrag een beloning werd beloofd, dan moet die er ook komen.
2. Een beloning (bv. aandacht) werkt het best als ze zowel in tijd als plaats **nauw aansluit** bij het gedrag.
3. Een **verrassende** beloning heeft grotere waarde. Zorg voor voldoende afwisseling.
4. Beloon ook **niet altijd** na élk gewenst gedrag. (Sociale beloningen kunnen vaker gegeven worden).
5. Een beloning moet voor de leerling de **betekenis** van een beloning hebben.
6. Het is beter **vaak** te belonen dan groots te belonen.
7. Ook **het wegvallen of verminderen** van een straf is een beloning. Als dit echter vaak gebeurt, kan de straf haar invloed verliezen.

Bron: www.webpaginamk.be/THEM.%20MOD.%20AGOVA.%202.1...

Jos, directeur: **Een gouden beker:**

“ Toen ik directeur werd, heb ik drie jaar moeten vechten om het systeem van goede punten af te schaffen. In een bepaalde klas stond er een soort wisselbeker. Wie zich goed gedroeg of goede cijfers behaalde , kreeg goede punten. Met die goede punten kon de leerling die beker tijdelijk winnen. Het waren altijd dezelfde vier, vijf leerlingen die wonnen. Die competitiegeest wou ik eruit. Belonen dat moet zijn: jongen dat was nu tof. Of als iets negatiefs niet gebeurt zeggen: je hebt het gesnapt! Leerkrachten moeten eens leren zeggen dat iemand iets goeds heeft gedaan. Daar hoeft je geen goede punten aan te koppelen.

Bibliografie

- Brehm., S. (2000). *Sociale psychologie*. Academia press: Gent
- Brouwer, A. (2008). *Hoe geef je met voldoening les aan pubers*. Baarn: HB Uitgevers.
- Hersey, P. (2001). *Situationeel leidinggeven*. Business Contact
- Hofman, T. (2001). *Teamleren*. Academic Service: Schoonhoven
- Redant, G. (2005). *Doeltreffend klasbeheer*. Leuven: Garant.
- Remmerswaal, J. (1995). *Handboek groepsdynamica*. Baarn: Nelissen.
- SOVA-GROEP. (1982). *Samen werken, samen leren. Werkboek sociale vaardigheden, theorie en oefeningen*. Bloemendaal.
- Van De Velde, D. (2002). *De groep in actie*. Leuven: Acco